

АГРОСВІТ

№15 серпень 2024

Науково-практичний журнал

ISSN 2306-6792

9 772306 679204

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Васильєва Наталя Костянтинівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри інформаційних систем і технологій, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА:

Вініченко Ігор Іванович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР: Кучеренко Г. Б.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Андрющенко Катерина Анатоліївна, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки та підприємництва, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Безус Роман Миколайович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри маркетингу, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Василенко Леся Олексіївна, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри технологій захисту навколишнього середовища та охорона праці, Київський національний університет будівництва і архітектури, академік академії будівництва України

Гончаренко Оксана Володимирівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Гробоук Оксана Миколаївна, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Добровальська Олена Володимирівна, доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Кадирус Ірина Григорівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Каткова Наталя Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри обліку і економічного аналізу, Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова

Качула Світлана Валентинівна, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Козловський Сергій Володимирович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри підприємництва, корпоративної та просторової економіки, Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

Крючко Леся Станіславівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Кураташвілі Альфред Анзорович (Тбілісі, Грузія), доктор економічних, філософських і юридичних наук, професор в галузі суспільних наук, професор Грузинського технічного університету в області Публічного права (Факультет Права і Міжнародних відносин), науковий керівник Інституту Бізнесу і Права факультетів Права і Міжнародних відносин і Бізнестехнологій ГТУ, завідувач відділом економічної теорії Інституту економіки імені П. Гугушвілі Тбіліського державного університету імені Іване Джавахішвілі

Курбацька Лариса Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Лозинський Дмитро Леонідович, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і аудиту, Державний університет «Житомирська політехніка»

Павлова Галина Євгенівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Пантелєєва Наталя Миколаївна, доктор економічних наук, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та банківської справи, Черкаський навчально-науковий інститут Державного вищого навчального закладу «Університет банківської справи»

Самойленко Алла Олександрівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту та туристичного бізнесу, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Сєгада Сергій Андрійович, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри маркетингу та бізнес-аналітики, Донецький національний університет імені Василя Стуса

Трусова Наталя Вікторівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Таврійського державного агротехнологічного університету, Таврійський державний агротехнологічний університет

Федоренко Станіслав Валентинович, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри технологій захисту навколишнього середовища та охорона праці, Київський національний університет будівництва і архітектури, академік академії будівництва України

Фролова Тетяна Олександрівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародних фінансів, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Халатур Світлана Миколаївна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Череп Олександр Григорович, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки, Запорізький національний університет

Чирва Ольга Григорівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри маркетингу, менеджменту та управління бізнесом, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Шабатура Тетяна Сергіївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної теорії і економіки підприємства, Одеський державний аграрний університет

Журнал засновано у січні 2001 року. Виходить 2 рази на місяць.

№ 15 серпень 2024 р.

Журнал включено до Переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»).

Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019 р.

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

ІНДЕКСАЦІЯ ВИДАННЯ В НАУКОМЕТРИЧНИХ БАЗАХ:

- Index Copernicus (IC);
- SIS;
- Google Scholar.

Свідоцтво КВ № 23728-13568ПР від 27.12.2018 року
ISSN 2306-6792

Передплатний індекс: 21847

Адреса редакції:

04112, м. Київ, вул. Дорогожицька, 18, к. 29

Поштова адреса:

04112, м. Київ, вул. Дорогожицька, 18, к. 29

Телефон: (044) 458-10-73

(050) 382-06-63

E-mail: economy_2008@ukr.net

www.nayka.com.ua

www.agrosvit.info

Засновники:

Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
ТОВ "ДКС Центр"

Видавець:

ТОВ "ДКС Центр"

Передрукування дозволяється лише за згодою редакції.

Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій.

За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Рекомендовано до друку Вченою Радою 01.08.24 р.

Підписано до друку 01.08.24 р.

Формат 60x84 1/8, Ум. друк. арк. 12.9

Наклад — 1000 прим.

Папір крейдований, друк офсетний.

Замовлення №0108/1.

Віддруковано у ТОВ «ДКС Центр»

м. Київ, пров. Куренівський, 17

Тел. (044) 537-14-34

У НОМЕРІ:Андрейченко А. В., Журило С. С.

Економічна міцність сільськогосподарського підприємництва як засада ефективності розвитку агропромислового комплексу України 3

Проскура В. Ф., Королович О. О., Ліба Н. С.

Особливості управління спільними функціями з виробництва кіберспортивного продукту у межах об'єднань кіберспортивних клубів 9

Федірець О. В., Орлова О. М., Іващук О. А.

Моделювання системи управління інноваційно орієнтованими суб'єктами агропродовольчої сфери 15

Сенишин О. С., Хіч Р. Я.

Державна підтримка розвитку молочної промисловості в Україні як основний елемент системи стратегічного маркетингового планування 23

Сиротюк Г. В.

Людський капітал як основа соціально відповідального бізнесу в аграрному секторі 36

Цвях О. М.

Вартісні характеристики сільськогосподарських земель в умовах глобальних викликів: досвід країн ЄС 44

Печко В. С., Костенко В. М., Гриник Р. І.

Державна фінансова підтримка галузей виноградарства та садівництва в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення 50

Коваль Н. І., Коваль А. В.

Специфіка нарахування та облікового відображення авансу заробітної плати 58

Поросінін А. Т.

Теоретичні основи менеджменту командного розвитку на підприємстві 63

Дідух С. В.

Удосконалення корпоративного управління як важливий напрям підвищення ефективності діяльності акціонерних товариств 71

Курило Ю. А.

Удосконалення формування та реалізації стратегії ситуаційного менеджменту на рівнях управління аграрного підприємства 80

Морозов О. А.

Стратегічні підходи до максимізації прибутковості підприємств 89

Іванов К. Р.

Модельна оцінка зв'язку показників ринку праці та міграційних процесів в Україні 96

№ 15 / 2024**CONTENTS:**Andreichenko A., Zhurylo S.

THE ECONOMIC STRENGTH OF AGRICULTURAL ENTREPRENEURSHIP AS THE BASIS OF THE EFFICIENCY OF THE DEVELOPMENT OF THE AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX OF UKRAINE 3

Proscura V., Korolovych O., Liba N.

FEATURES OF JOINT FUNCTIONS MANAGEMENT IN ESPORTS PRODUCT PRODUCTION WITHIN ESPORTS CLUB ASSOCIATIONS 9

Fedirets O., Orlova O., Ivashchuk O.

MODELING OF THE MANAGEMENT SYSTEM OF INNOVATION-ORIENTED SUBJECTS OF THE AGRO-FOOD SECTOR 15

Senyshyn O., Khich R.

STATE SUPPORT FOR THE DEVELOPMENT OF THE DAIRY INDUSTRY IN UKRAINE AS THE MAIN ELEMENT OF THE STRATEGIC MARKETING PLANNING SYSTEM 23

Syrotyuk H.

HUMAN CAPITAL AS THE BASIS OF SOCIALLY RESPONSIBLE BUSINESS IN THE AGRICULTURAL SECTOR 36

Tsvyakh O.

VALUE CHARACTERISTICS OF AGRICULTURAL LAND IN THE CONTEXT OF GLOBAL CHALLENGES: THE EXPERIENCE OF EU COUNTRIES 44

Pechko V., Kostenko V., Hrynyk R.

STATE FINANCIAL SUPPORT FOR VITICULTURE AND HORTICULTURE IN UKRAINE: PROBLEMS AND SOLUTIONS 50

Koval N., Koval A.

SPECIFICATIONS OF ACCOUNTING AND ACCOUNTING DISPLAY OF SALARY ADVANCE 58

Porosinin A.

THEORETICAL FOUNDATIONS OF TEAM DEVELOPMENT MANAGEMENT AT THE ENTERPRISE 63

Didukh S.

IMPROVEMENT OF CORPORATE GOVERNANCE AS AN IMPORTANT DIRECTION OF IMPROVING THE EFFICIENCY OF JOINT-STOCK COMPANIES 71

Kurylo Yu.

IMPROVEMENT OF FORMATION AND IMPLEMENTATION OF SITUATIONAL MANAGEMENT STRATEGY AT AGRICULTURAL ENTERPRISE MANAGEMENT LEVELS 80

Morozov O.

STRATEGIC APPROACHES TO MAXIMIZING ENTERPRISE PROFITABILITY 89

Ivanov K.

MODEL ASSESSMENT OF THE RELATIONSHIP OF LABOR MARKET INDICATORS AND MIGRATION PROCESSES IN UKRAINE ... 96

УДК 330.341.2:338.242.2

О. В. Федірець,

д. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту ім. І. А. Маркіної,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9710-4644>

О. М. Орлова,

к. е. н., професор, професор кафедри менеджменту організацій, економіки
та підприємництва, Прикарпатський інститут імені М. Грушевського
Міжрегіональної академії управління персоналом, Львів, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2145-2319>

О. А. Івашук,

аспірант, Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Київ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-3711-3715>

DOI: 10.32702/2306-6792.2024.15.15

МОДЕЛЮВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНО ОРІЄНТОВАНИМИ СУБ'ЄКТАМИ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ

O. Fedirets,

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of I. Markina Department
of Management, Poltava State Agrarian University, Poltava, Ukraine

O. Orlova,

PhD in Economics, Professor, Professor of the Department of Organizational Management,
Economics and Entrepreneurship, Precarpathian Institute named of M. Hrushevsky
of Interregional Academy of Personnel Management, Lviv, Ukraine

O. Ivashchuk,

PhD student, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, Kyiv, Ukraine

MODELING OF THE MANAGEMENT SYSTEM OF INNOVATION-ORIENTED SUBJECTS OF THE AGRO-FOOD SECTOR

Агропродовольча сфера стикається з жорсткою конкуренцією як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках. Інновації є ключовим фактором, що дозволяє компаніям цієї галузі залишатися конкурентоспроможними та випереджати своїх конкурентів. Попит споживачів на продукти харчування постійно змінюється. Інновації дозволяють компаніям цієї галузі задовольняти мінливі потреби споживачів та пропонувати нові продукти та послуги. Агропродовольча сфера стикається з низкою проблем, пов'язаних зі стійкістю, таких як зміна клімату, дефіцит води та виснаження ґрунту. Інновації можуть допомогти компаніям цієї галузі вирішити ці проблеми та стати більш стійкими. Технології в агропродовольчій сфері розвиваються швидкими темпами. Інновації дозволяють компаніям цієї галузі використовувати нові технології для підвищення ефективності, продуктивності та якості продукції. Багато урядів у всьому світі надають підтримку інноваціям в агропродовольчій сфері. Це робить інновації більш доступними для компаній цієї галузі. Моделювання системи управління інноваційно орієнтованими суб'єктами агропродовольчої сфери може допомогти компаніям цієї галузі: розробити та впровадити ефективні інноваційні стратегії; оцінити ризики та можливості, пов'язані з інноваціями; ефективно керувати ресурсами, виділеними на інновації; вимірювати вплив інновацій на бізнес. Моделювання також може допомогти урядам та іншим зацікавленим сторонам: розробити політику, яка сприяє інноваціям в агропродовольчій сфері; інвестувати в інноваційні проекти; надати підтримку компаніям цієї

галузі, які впроваджують інновації. Переваги моделювання: розробка ефективних інноваційних стратегій, оцінка ризиків та можливостей, ефективне управління ресурсами, вимірювання впливу інновацій. Загалом, моделювання системи управління інноваційно орієнтованими суб'єктами агропродовольчої сфери є цінним інструментом, який може допомогти компаніям цій галузі залишатися конкурентоспроможними, задовольняти мінливі потреби споживачів, вирішувати проблеми стійкості та використовувати нові технології. Реалізація визначених заходів, дозволить поліпшити рівень забезпеченості аграрних виробників сучасними зразками високопродуктивних технічних засобів, забезпечить ріст обсягів продукції агропродовольчої сфери, дозволить поліпшити меліоративні заходи та використання добрив. Цього можна досягти за рахунок модернізації агропродовольчої сфери та активного впровадження досягнень НТР, удосконалення систему створення та дифузії інноваційної продукції.

The agri-food sector faces fierce competition both on the domestic and international markets. Innovation is a key factor that allows companies in this industry to stay competitive and stay ahead of their competitors. Consumer demand for food is constantly changing. Innovation allows companies in this industry to meet the changing needs of consumers and offer new products and services. The agri-food sector faces a number of sustainability challenges, such as climate change, water scarcity and soil depletion. Innovation can help companies in this industry solve these problems and become more sustainable. Technologies in the agro-food sector are developing at a rapid pace. Innovation allows companies in this industry to use new technologies to improve efficiency, productivity and product quality. Many governments around the world support agri-food innovation. This makes innovation more accessible to companies in this industry. Modeling the management system of innovation-oriented subjects of the agro-food sector can help companies in this field: develop and implement effective innovative strategies; assess the risks and opportunities associated with innovation; effectively manage resources allocated to innovation; measure the impact of innovation on business. Modeling can also help governments and other stakeholders: develop policies that promote agri-food innovation; invest in innovative projects; to support innovative companies in the industry. Advantages of modeling: development of effective innovation strategies, assessment of risks and opportunities, effective management of resources, measurement of the impact of innovations. In general, modeling the management system of innovation-oriented agri-food entities is a valuable tool that can help companies in this industry remain competitive, meet changing consumer needs, solve sustainability issues, and use new technologies. The implementation of the specified measures will allow improving the level of provision of agricultural producers with modern high-performance technical means, will ensure the growth of the volume of agro-food products, will allow improving land reclamation measures and the use of fertilizers. This can be achieved due to the modernization of the agro-food sector and the active implementation of R&D achievements, improvement of the system of creation and diffusion of innovative products.

Ключові слова: моделювання, система, управління, інноваційно орієнтовані суб'єкти, агропродовольча сфера.

Key words: modeling, system, management, innovation-oriented subjects, agro-food sector.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Агропродовольча сфера стикається з жорсткою конкуренцією як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках. Інновації є ключовим фактором, що дозволяє компаніям цій галузі залишатися конкурентоспроможними та випереджати своїх конкурентів. Попит споживачів на продукти харчування постійно змінюється. Інновації дозволяють компаніям цій галузі задовольняти мінливі потреби споживачів та пропонувати нові продукти та послуги. Агропродовольча сфера стикається з низкою проблем, пов'язаних зі стійкістю, таких як зміна клімату, дефіцит води та виснаження ґрунту. Інновації можуть допомогти компаніям цій галузі вирішити ці проблеми та стати більш стійкими.

Технології в агропродовольчій сфері розвиваються швидкими темпами. Інновації дозволяють компаніям цій галузі використовувати нові технології для підвищення ефективності, продуктивності та якості продукції. Багато урядів у всьому світі надають підтримку інноваціям в агропродовольчій сфері. Це робить інновації більш доступними для компаній цій галузі. Моделювання системи управління інноваційно орієнтованими суб'єктами агропродовольчої сфери може допомогти компаніям цій галузі: розробити та впровадити ефективні інноваційні стратегії; оцінити ризики та можливості, пов'язані з інноваціями; ефективно керувати ресурсами, виділеними на інновації; вимірювати вплив інновацій на бізнес. Моделювання також може допомогти урядам та іншим зацікавленим сторонам: розробити політику, яка сприяє інноваціям в агропродовольчій сфері; інвесту-

вати в інноваційні проекти; надати підтримку компаніям цієї галузі, які впроваджують інновації. Переваги моделювання: розробка ефективних інноваційних стратегій, оцінка ризиків та можливостей, ефективне управління ресурсами, вимірювання впливу інновацій. Загалом, моделювання системи управління інноваційно орієнтованими суб'єктами агропродовольчої сфери є цінним інструментом, який може допомогти компаніям цієї галузі залишатися конкурентоспроможними, задовольняти мінливі потреби споживачів, вирішувати проблеми стійкості та використовувати нові технології.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Сучасні тенденції розвитку світового ринку аграрної продукції свідчать про формування два протилежних напрямів розвитку — розширення пропозиції органічної продукції із збільшенням генномодифікованої продукції. Загострення проблеми голоду викликало активізацію пропозиції останньої, завдяки чому було запропоновано вирішити дану проблему, в той же час спостерігається поширення інших підходів, які передбачають перехід від повної відмови та заборони виробництва та споживання генномодифікованих продуктів до встановлення меж виробництва окремих її видів.

Вплив держави на розвиток внутрішніх та зовнішніх процесів, враховуючи ріст темпів глобалізації, в сучасних умовах є лише складовою глобального механізму, що впливає на регулювання світових економічних відносин. Відповідно даний процес слід вивчати системно та комплексно, особливу увагу звернувши на інтернаціоналізацію світової економіки та взаємовпливи національних економік, вплив інтенсифікації що базується на фінансових та транснаціональних мережах. Це викликає послаблення регуляторних функцій держави через зміну акцентів у напрямку міжнародних інституцій внаслідок посилення впливу транснаціональних утворень в межах розвинутих економік [6; 10].

Так, П. Саблук, досліджуючи дану проблематику, звертає увагу на нагальну потребу проведення трансформаційних заходів стосовно розвитку економіки та агропродовольчої сфери у напрямку формування сучасної парадигми сталого збалансованого аграрного розвит-

ку, що забезпечуватиме не лише потреби населення України та всього людства продовольством. Він визначає нагальну потребу у забезпеченні випереджаючих темпів росту виробництва продуктів харчування відносно темпів зростання населення [5, с. 133].

У своїх дослідженнях В. Ю. Лузан, вказує на те, що аграрне виробництво характеризується значним рівнем складності, його розвиток має відбуватися на принципах системного підходу, та повинен узгоджуватися із суспільними інститутами на базі впровадження інноваційно-інвестиційної моделі, враховуючи вимоги національної безпеки, особливо продовольчої, та дотримуватися чинних міжнародних стандартів і норм які висуваються до виробничих і управлінських систем [2, с. 23].

Вплив глобалізаційних процесів та потреба інтеграції України у європейське співтовариство визначають необхідність максимізації реалізації аграрного потенціалу, одним із напрямків цього процесу є формування ринку землі, забезпечення правового механізму захисту прав власників (оренда та продаж земель сільськогосподарського призначення), державне регулювання ринкового обігу земель, забезпечення умов для росту ефективності використання сільськогосподарських земель.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Формулювання цілей статті (постановка завдання) — дослідити моделювання системи управління інноваційно орієнтованими суб'єктами агропродовольчої сфери.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

В основі модернізації агропродовольчої сфери має бути покладено створення сучасного правового поля регулювання земельних відносин, адже саме земля виступає головним її ресурсом. Також для сучасних реалій актуальним є формування дієвого механізму економічного стимулювання ефективного природоохоронного використання земель. Особливо, спираючись на світовий досвід, значну увагу слід звернути на забезпечення продовольчої безпеки, що досягається завдяки уникненню диспаритету цін між сільськогосподарською та промисловою продукцією, де значна роль відводиться державним дотаціям для стратегічних видів продукції та продовольства. Підтримання позитивного балансу між експортом та імпортом та забезпечення диверсифікації ви-

Рис. 1. Складові інноваційної системи агропродовольчої сфери

Джерело: адаптовано авторами на основі [3; 9].

робництва сільськогосподарської продукції є головними цілями модернізації [1, с. 105].

Економічний розвиток національного господарства, враховуючи процеси світової глобалізації, базується на основі ефективної агропродовольчої сфери, що динамічно розвивається і дозволяє забезпечити наявний попит на сільськогосподарську продукцію, формує належний рівень продовольчої та економічної безпеки країни. В той же час поглиблення, в світовому масштабі, глобальних продовольчої та фінансової криз знайшло свє відображення і в Україні, та викликало поглиблення проблем, пов'язаних із сільськогосподарським виробництвом, що потребує удосконалення аграрних відносин, забезпечення підвищення ефективності виробництва аграрної продукції, здійснення модернізації державної аграрної політики, формування сприятливих передумов забезпечення ефективності агропродовольчої сфери національної економіки на базі реалізації науково-технічного потенціалу. Мінімізація негативного впливу кризових чинників на агропродовольчу сферу має відбуватися завдяки впровадженню дієвих механізмів та перед-

бачати зменшення імпорту товарів, особливо критичних категорій, забезпеченню стабільності фінансової та кредитної політики, при підтримці ефективного ведення господарства. Україна має чудові природні умови та високий трудовий потенціал, це має стати основою для створення ефективного, конкурентоспроможного сільського господарства. В той же час для досягнення зазначеного стану потрібно забезпечити технологічну модернізацію агропродовольчої сфери, впровадження високопродуктивних технологій, методів управління, створення сучасної системи екологічних відносин. В агропродовольчій сфері саме процес інноваційного розвитку повинен забезпечити постійне перетворення наукових розробок в інновації, впровадження досліджень, розробок, нових технологій в рослинництво, тваринництво, переробку та реалізацію сільськогосподарської продукції. З огляду на зазначене саме техніко-технологічні перетворення виступають ключовим елементом соціально-економічного розвитку агропродовольчої сфери.

Агропродовольча сфери в межах технологічного розвитку передбачає пришвидшення

трансформації науково-дослідних та дослідно-конструкторських розробок у нові технологічні рішення, машини, обладнання, товари, нові форми організації праці та підходи до управління. Слід відмітити, що інноваційний процес стосовно сільського господарства, як складової агропродовольчої сфери, має ряд специфічних особливостей: регіональних, галузевих, функціональних, технологічних та організаційних. Водночас на інноваційну модернізацію агропродовольчої сфери впливає сукупність умов та параметрів, які мають позитивну та негативну спрямованість.

Зазначені параметри потребують ретельного дослідження, що здійснюється завдяки аналізу інноваційної системи, у просторовому вимірі (міжнародний, національний, регіональний, місцевий), та в межах різних секторальних рівнів (промисловість, сільське господарство, переробка), стосовно певного технологічного набору (біотехнології) з урахуванням часових параметрів. Відповідно інноваційні системи потрібно розглядати в якості аналітичного інструменту, який забезпечує розробку політики та планування [7]. В межах агропродовольчої сфери для активізації інноваційного розвитку потрібно виділити та обґрунтувати її головні підсистеми та елементи (рис. 1).

Формування інноваційної системи повинно включати розробку набору функціональних завдань, які спрямовані на побудову об'єктів інноваційної інфраструктури, забезпечують функціонування ринку інтелектуальної власності та науково-технічних послуг, дозволяють підтримати мале інноваційне підприємництво, утворюють сприятливі умови для активізації інноваційних процесів пов'язаних із удосконаленням та оптимізація механізмів взаємодії для учасників інноваційного процесу.

Модернізація агропродовольчої сфери повинна здійснюватися через розвиток регіонального інноваційного середовища, що забезпечить позитивні зміни та зростання її економічної ефективності. Функціонування зазначеного середовища повинно відбуватися через формування механізму, який дозволяє з урахуванням регіональної специфіки, створити систему державної підтримки аграрних підприємств з подальшою переорієнтацією на власні фінансові ресурси. Це має відбуватися завдяки реалізації інноваційно-інвестиційного та природно-кліматичного потенціалу на основі досягнень науково-технічного прогресу.

Побудова інноваційних сільськогосподарських систем виступає набором засобів, які забезпечують розробку, впровадження та зас-

тосування нових технологій, які мають відношення до сільського господарства, прямо чи опосередковано впливають процедуру реалізації технологічних змін [8]. Такі системи передбачають взаємодію державних установ та організації, державних та приватних навчально-наукових закладів, науково-дослідних інститутів, кредитних установ, політичні об'єднань, фермерів, фермерських асоціацій та громадських організацій. Це визначає значущість інновацій в сільському господарстві та розширює рамки системи, шляхом формування цілей поточного реформування, що стосується об'єднання державного та приватного в межах політичної децентралізації. Також це стосується складних взаємовідносин, які виникають через взаємодію різних суб'єктів, та пов'язані із інституційними процесами навчання та змін, поєднанням ринкових та неринкових умов, реалізацією державної політики, забезпеченням захисту екології, ліквідацією бідності та забезпеченням соціально-економічного розвитку.

Впровадження інноваційних системи у агропродовольчій сфері забезпечує розширення соціально-економічних досліджень поза межами класичних підходів, які стосуються цін на землю, ресурси, працю, інші матеріально-технічні чинники, що мають визначальний вплив на виробничий процес у сільському господарстві [8].

Для інноваційної системи визначимо ключові завдання:

- продукування постійного потоку інновацій на ринку;

- скорочення часу пов'язаного із перетворення наукового інтелектуального продукту у товарну форму (інформація чи технологія);

- забезпечення впровадження досягнень науки у виробництві в державному та приватному секторах;

- формування оптимізація механізмів пов'язаних із фінансування інновацій;

- забезпечення інноваційної підтримки перспективних напрямків економічного розвитку національної економіки та агропродовольчої сфери.

На нашу думку, пріоритетом при побудові інноваційної економічної моделі, має стати удосконалення законодавства, яке стосується науково-технічної діяльності, формування елементів інноваційної системи — науково-дослідних установ, агротехнопарків, агротехнополісів, бізнес-інкубаторів тощо. Також потребує активного стимулювання реалізація науково-технічних розробок у виробничу діяльність.

Динамічних зміни політики, технологій, ринків та довілля визначають сучасне середовище розвитку агропродовольчої сфери. Глобалізаційні процеси та міжнародні тенденції продукують появу проблем, які формують нові вимоги до даної сфери зокрема, та національної економіки загалом. Такий стан справ потребує поширення інновацій, впровадження нових способів співробітництва, формування нових знань та їх просування. Використання системного підходу передбачає інноваційний розвиток агропродовольчої сфери, що неможливо без врахування вже здійснених перетворень та впровадження сучасних підходи до ведення аграрного виробництва. Реформи, які забезпечують трансформаційні зміни та стосуються науково-дослідних процесів, які відбуваються в сільському господарстві (зміна нормативних вимог, глобалізація досліджень), політичні реформи (децентралізація влади, приватизація, розподіл власності, лібералізація ринків та цін,) в межах сільського господарства постійно стикаються із рядом суттєвих перешкод. Це викликало потребу розробки нової парадигми, яка б забезпечила можливість поєднання та концентрації реформ. Це можливо при впровадженні інноваційної системи, в основі якої знаходяться певні тенденції розвитку в межах яких інновації:

- об'єднуються в межах спільної мети та забезпечують соціально-економічний розвиток;
- забезпечують розвиток, адаптацію, впровадження та подальше використання технології чи реалізацію нових знань;

- виступають в ролі інтерактивного акцентованого процесу, що потребує додаткового дослідження стосовно умов його подальшого використання;

- стосуються безперервного дослідження, можливість вчитися виступає в ролі функції інтенсивної взаємодії суб'єктів, які пов'язані із створенням інновації;

- передбачають наявність інституційних, управлінських та організаційних знань.

У своїх працях професор С. Ілляшенко, зазначає, що достатнє фінансування заходів спрямованих на модернізацію аграрної техніки за є особливо актуальними враховуючи те, що "...організація, яка забезпечує стратегічне планування не враховуючи соціально-екологічні потреби споживачів, приречена на появу в майбутньому проблеми виживання враховуючи рівень конкурентної боротьби" [4]. Такий стан викликає необхідність проведення радикальних змін, що базуються на реалізації інновацій, пов'язаних із економією ресурсів, що

застосовуються, при цьому має відбутися страхування інноваційних ризиків, забезпечення взаємодії наукового та виробничого потенціалу, підтримка діяльності науково-дослідних центрів, які реалізують інноваційні технології та забезпечують формування цільових інноваційних фондів, важливим при цьому є підтримка належних умов праці для висококваліфікованих фахівців агропродовольчої сфери.

В сучасних реаліях, враховуючи специфічні особливості агропродовольчої сфери, доцільно визначити наступні типи інновацій, які формують ключові напрямки її розвитку: агротехнічні, організаційно-економічні, технологічні, екологічні, селекційно-генетичні.

До агротехнічних потрібно віднести впровадження сільськогосподарських культур, враховуючи різну родючість ґрунтів, при цьому високий рівень урожайності досягається за рахунок впровадження раціональних способів обробітку ґрунту, комплексного внесення оптимальних доз мінеральних, органічних добрив та засобів захисту рослин. Також на ефективність земельних ресурсів, засобів та знарядь праці, матеріальних ресурсів впливає використання науково-обґрунтованих сівозмін, впровадження прогресивних систем землеробства; виведення та впровадження нових високопродуктивних, скоростиглих, стійких до хвороб сортів сільськогосподарських культур, порід тварин та птиці; широке використання зрошення, вдосконалення способів поливу; комплексне використання добрив, стимуляторів росту, хімічних і біологічних засобів захисту рослин, мікропрепаратів.

Враховуючи різницю біологічного складу, строків вегетації, та рівня застосування в їжу (сира або перероблена) сільськогосподарських культур, ми вважаємо, що доцільно більше уваги приділяти використанню біологічні особливості їх конкретних видів. Відповідно більш актуальними в агропродовольчій сфері є біологічні, біодинамічні та органічні системи землеробства, особливої уваги потребують системи мінімізації витрат сільського господарства. В сучасних умовах досить широко застосовуються сучасні досягнення біологічної науки, які не потребують збільшення фінансування та інвестицій в генетику, селекцію, насінництво), та збільшення темпів впровадження ефективних ґрунтоохоронних технологій, пов'язаних із обробітком ґрунту, доглядом за рослинами тощо. Це забезпечить, на протязі відносно короткого періоду часу, можливість значно розширити обсяги виробництва сільськогосподарських культур.

Використання новітніх біотехнологічних препаратів дозволяє значно поліпшити генетичний потенціал, забезпечити вищу стійкість організмів до хвороб. Також даний напрямок включає хімізацію сільськогосподарського виробництва, яка полягає у ширшому застосуванні мінеральних добрив, засобів захисту рослин, біостимуляторів, кормових добавок, синтетичних матеріалів. Широкого поширення набуває органічне землеробство, яке базується на відмові від використання гербіцидів та мінеральних добрив. В той же час в Україні головними перешкодами його ефективного розвитку виступає незадовільна державна підтримка, погане забезпечення біологічними засобами захисту рослин, недоліки в законодавстві, пов'язані із сертифікацією та стандартизацією даної продукції.

Специфічний, який стосується лише агропродовольчої сфері тип інновацій — це селекційно-генетичні, які спираються на наукові дослідження селекції та генетики. Останнім часом значного поширення набула маркерна селекція, яка дозволяє скоротити час на оцінку посівного матеріалу на основі контролю наявності певних. Селекція дозволяє поліпшувати сортові якості та нарощувати врожайність. Особливої уваги заслуговують методи клітинної біології та генної інженерії, що дозволяє забезпечити набуття рослинами нових якостей — стійкість до хвороб, шкідників та гербіцидів.

Технологічний тип інновацій пов'язаний із широким поширенням в аграрному виробництві сільськогосподарських культур, для яких необхідні великі витрати живої праці. Завдяки застосуванню автоматизованих високопродуктивних систем, нових технологій виконання агротехнічних робіт, інтенсифікації технологій (нанотехнології), перехід на нові види тари та упаковки, удосконалення транспортних засобів та зв'язку, удосконаленню зберігання, переробки та реалізації продукції відбувається зростання продуктивності та скорочення ручної праці в агропродовольчій сфері.

Також чільне місце в межах даного процесу належить впровадженню природоохоронних ресурсо- та енергозберігаючих, ґрунто- та водозахисних, екологічнобезпечних технологій. Не зважаючи на це використання матеріально-технічні ресурси в агропродовольчій сфері характеризується низькою інтенсивністю, при значній частці ресурсно- та трудомісткого типу економічного зростання, яке характеризується наступними ознаками:

у структурі виробничих основних фондів незначна частка сільськогосподарської техніки;

низький рівень технічної озброєності сільськогосподарської праці не дозволяє забезпечити комплексну механізацію та автоматизацію;

відсутність можливості комплексно механізувати наявні трудові процеси через низький рівень спеціалізації, що не дозволяє підвищити фондівіддачу та мінімізувати витратами;

недотриманням агротехнологій, недосконала система землеробства, що не дозволяє забезпечити зростання ефективності використання ґрунтів;

агротехніки низької якості, що має високий рівень зносу та поганий розвитку ремонтної бази.

Вплив організаційно-економічних визначається наступними чинниками:

удосконалення організації праці, поліпшення матеріального стимулювання;

вдосконалення виробничого менеджменту; забезпечення спеціалізації, концентрації та кооперації виробничої діяльності;

поліпшення форм та методів реалізації продукції;

впровадження систем управління продуктивність в сільському господарстві;

забезпечення виробництва кваліфікованими фахівцями.

В межах екологічних інновацій відбувається зменшення шкідливого впливу на навколишнє середовище, що пов'язано із зменшенням техногенного впливу на природу. В межах поліпшення екологічної безпеки навколишнього середовища в цілому, та агропродовольчої сфери зокрема слід визначити найбільш доречні інноваційні заходи, пов'язані з екологією:

біологізація та екологізація виробничих процесів за рахунок поліпшення продуктивних функцій агроecosystem дозволить зменшити рівень негативного впливу на довкілля;

забезпечення зростання родючості ґрунтів, удосконалення ґрунтозахисних і фітосанітарних функцій сівозмін, забезпечення високого рівня продуктивності природних сіножатей і пасовищ;

проведення модернізації наявних, та розширення мережі меліоративних систем.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Реалізація визначених заходів, дозволить поліпшити рівень забезпеченості аграрних виробників сучасними зразками високопродук-

тивних технічних засобів, забезпечить ріст обсягів продукції агропродовольчої сфери, дозволить поліпшити меліоративні заходи та використання добрив. Цього можна досягти за рахунок модернізації агропродовольчої сфери та активного впровадження досягнень НТР, удосконалення систему створення та дифузії інноваційної продукції.

Література:

1. Кирилов Ю.Є. Методологічні орієнтири розвитку аграрного сектору України в умовах глобалізації. Економіка АПК. 2012. № 11. С. 104—107.
2. Лузан Ю.Я. Формування наукової парадигми сучасного розвитку аграрного сектору України. Економіка АПК. 2011. № 7. С. 22—29.
3. Майстро С.В. Теоретико-методологічні аспекти глобалізації та її вплив на державне регулювання аграрного ринку. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/7854/1/07msvrrar.htm> (дата звернення: 14.06.2024).
4. Менеджмент та маркетинг інновацій: монографія / за заг. ред. С.М. Ілляшенка. Суми: ВТД "Університетська книга", 2004. 616 с.
5. Саблук П.Т., Білорус О.Г., Власов В.І. Глобалізація і продовольство: монографія. Київ: ННЦ ІАЕ, 2008. 632 с.
6. Федірець О.В. Розвиток агропродовольчої сфери як соціально-економічної системи: теорія, методологія, практика. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 — економіка та управління національним господарством. Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава, 2021. 448 с.
7. Roseboom J. Adopting an Agricultural Innovation System Perspective: Implication for ASARECA'S strategy. ASARECA Strategic Planning Paper. 2004. № 7. 14 p.
8. Spielman D.J. Innovation Systems Perspectives on Developing-Country Agriculture: A Critical Review. ISNAR Discussion Paper. 2005. № 2. P. 10—40.
9. Fedirets O. Resource management in agriculture. Works of the international scientific-practical conference "Modern trends and prospects for the development of national economies under the challenges of the world pandemic". Nur-Sultan: L.N. Gumilyov Eurasian National University, 2020. С. 218—221.
10. Zhyvko Z., Nikolashyn A., Semenets I., Karpenko Y., Zos-Kior M., Hnatenko I., Klymenchukova N., Krakhmalova N. Secure aspects of digitalization in management accounting and finances of the subject of the national economy in

the context of globalization. Journal of Hygienic Engineering and Design. 2022. Vol. 39. pp. 259—269.

References:

1. Kyrylov, Yu.Ye. (2012), "Methodological guidelines for the development of the agricultural sector of Ukraine in the conditions of globalization", Economy of agro-industrial complex, vol. 11, pp. 104—107.
2. Luzan, Yu.Ya. (2011), "Formation of the scientific paradigm of the modern development of the agricultural sector of Ukraine", Economy of agro-industrial complex, vol. 7, pp. 22—29.
3. Maystro, S.V. (2006), "Theoretical and methodological aspects of globalization and its impact on state regulation of the agricultural market", [Online], available at: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/7854/1/07msvrrar.htm> (Accessed 14.06.2024).
4. Ilyashenko, S.M. (2004), Management and marketing of innovations [Management and marketing of innovations], VTD "Universytets'ka knyha", Sumy, Ukraine.
5. Sabluk, P.T., Bilorus, O.H. and Vlasov, V.I. (2008), Hlobalizatsiya i prodovol'stvo [Globalization and food], NNTS IAE, Kyiv, Ukraine.
6. Fedirets, O.V. (2021), "Development of the agro-food sector as a socio-economic system: theory, methodology, practice", Abstract of Doctor dissertation, Economy, Poltava, Ukraine.
7. Roseboom, J. (2004), "Adopting an Agricultural Innovation System Perspective: Implication for ASARECA'S strategy", ASARECA Strategic Planning Paper, vol. 7, pp. 14—16.
8. Spielman, D.J. (2005), "Innovation Systems Perspectives on Developing-Country Agriculture: A Critical Review", ISNAR Discussion Paper, vol. 2, pp. 10—40.
9. Fedirets, O. (2020), "Resource management in agriculture", Zbirka dopovidej na Mizhnarodnij ekonomichnij konferentsii [Conference Proceedings of the International Economic Conference], Mizhnarodna Ekonomichna konferentsiya [International economic conference], L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan, pp. 218—221.
10. Zhyvko, Z., Nikolashyn, A., Semenets, I., Karpenko, Y., Zos-Kior, M., Hnatenko, I., Klymenchukova, N. and Krakhmalova, N. (2022), "Secure aspects of digitalization in management accounting and finances of the subject of the national economy in the context of globalization", Journal of Hygienic Engineering and Design, vol. 39, pp. 259—269.

Стаття надійшла до редакції 22.07.2024 р.